

1985 -08- 0 6

Läroplan för gymnasieskolan

Lgy⁷⁰

Tvåårig vårdlinje

Gren för omsorger om barn och ungdom (VdBu)

II Supplement 131

SKOLOVERSTYRELSEN 1985

Föreliggande supplement gäller fr o m läsåret 1985/86.

Det ersätter Lgy 70:II

Supplement för Tvåårig vårdlinje 1970-12-29 avseende:

Gren för barna- och ungdomsvård

Gren för barna- och ungdomsvård, variant för barnsjukvård

Gren för barna- och ungdomsvård, försöksversion

Gren för barna- och ungdomsvård, variant för barnsjukvård, försöksversion

**TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ**

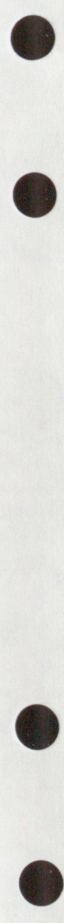
Läroplan
540

Pedagogiska biblioteket

REF
Laroplan
En 3

GÖTEBORGS UNIVERSITETSbibliOTEK v

14000

000238702

Lgyll⁷⁰

Läroplan för gymnasieskolan

SKOLOVERSTYRELSEN

Liber Utbildningsförlaget Stockholm

Supplement 131

Fastställt 1985-05-09

Dnr 5040-85:655

Tvåårig vårdlinje

Gren för omsorger om barn och ungdom (VdBu)

Liber Utbildningsförlaget
162 89 STOCKHOLM

Separata exemplar kan beställas genom

Liber Kundtjänst
Utbildningsförlaget
162 89 STOCKHOLM
Tel 08-739 96 00

FÖRORD

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy 70) består av en allmän del (del I), som är gemensam för samtliga linjer, samt av supplement (del II) för skilda linjer och specialkurser.

Den allmänna delen (del I) innehåller av Kungl Maj:t fastställda mål och riktlinjer för gymnasieskolan, tim- och kursplaner (mål och huvudmoment i enskilda ämnen) för gymnasieskolans linjer samt av SÖ utfärdade allmänna anvisningar för gymnasieskolans verksamhet.

Supplementdelen (del II) återger tim- och kursplaner (mål och huvudmoment) fogar till dessa i förekommande fall delmoment och årskursfördelningar samt ger allmänna riktlinjer för undervisningens bedrivande i de olika ämnena.

Föreliggande supplement gäller fr o m läsåret 1985/86. Det ersätter Lgy 70:II Supplement för Tvåårig vårdlinje 1970-12-29 avseende:

- Gren för barna- och ungdomsvård
- Gren för barna- och ungdomsvård, variant för barnsjukvård
- Gren för barna- och ungdomsvård, försöksversion
- Gren för barna- och ungdomsvård, variant för barnsjukvård, försöksversion.

Med tanke på den fortlöpande läroplansöversynen är det angeläget att erfarenheter av läroplanens tillämpning som görs på skolorna delges SÖ.

Stockholm i maj 1985

Skolöverstyrelsen

INNEHÅLL

Allmänt utbildningsmål 8

Kommentarer 8

Timplan 11

Kursplaner 12

Naturorientering 13

Barn- och ungdomskunskap 16

Praktik inom barn- och ungdomsverksamhet 19

Vårdkunskap 22

Bild och form 25

Musik 29

Pedagogiskt drama 34

SKOLÖVERSTYRELSEN

LÄROPLAN FÖR GYMNASIESKOLAN, Lgy 70
Supplement
Fastställt
1985-05-09

5040-85:655

TVÅÅRIG VÄRD LINJE, GREN FÖR OMSORGER OM
BARN OCH UNGDOM (VDBU)

Nordisk yrkesklassificering nr 153.10

Studievägs kod: 63410 0309 1/2

Ansökningskod: 15900

Klasstorlek: högst 30 elever
alternativt
högst 16 elever

ALLMÄNT UTBILDNINGSMÅL

Genom utbildningen skall eleverna förvärva

en sådan yrkeskompetens att de enskilt och tillsammans med andra aktivt skall kunna medverka till att samhällets mål för omsorger om barn och ungdom förverkligas,

en bas för vidare studier inom områden som har anknytning till barn- och ungdomsverksamhet.

KOMMENTARER

Allmänt

Utbildningen på vårdlinjens gren för omsorger om barn och ungdom omfattar två årskurser som bildar en sammanhållen enhet.

Undervisningen planeras efter de principer, som anges i Läroplan för gymnasieskolan, Lgy 70, allmän del, och de ramar som föreliggande supplements timplaner, ämnesmål och huvudmoment ger.

Utbildningen avser att ge eleverna sådan yrkeskompetens och handlingskunskap att de aktivt kan medverka till att samhällets mål för arbete bland barn och ungdom uppfylls. Den avser också att ge en grund för vidare studier samt ge förutsättningar för egen personlig utveckling och för en meningsfull fritid.

Kunskap om och förmåga till god kontakt med barn och ungdom är en förutsättning för den kommande yrkesverksamheten. Detta innebär att eleverna under utbildningen förvärvar kunskaper om sambandet mellan teorier, mål, arbetssätt och vardagsverklighet, att de tränas att se och förstå sin egen roll och sina egna möjligheter i arbetet med barn och ungdom.

Eleverna bör därför ges tid och möjlighet att utveckla sin självkänedom, sin egen inre säkerhet och sitt etiska förhållningssätt.

Stor vikt bör läggas vid att eleverna utvecklar förståelse för hur etnisk, kulturell, språklig och religiös bakgrund påverkar barn och ungdomar och deras livsvillkor.

Särskild vikt bör läggas vid att både teoretiskt och praktiskt kunna omsätta begreppen omsorg, kärlek, trygghet och ansvar.

Kunskapssyn

En gemensam grundsyn på kunskap och inläring bör präglade hela utbildningen. Inläring ses som en process, där en människas tankestrukturer och handlingsberedskap övergår till aktiv handling. Denna process underlättas om inläringssituationen bygger på förståelse, engagemang och intresse.

Inläring förutsätter förståelse, innebär förändring och sker genom allt vi observerar och upplever. För att förstå måste eleverna anknyta till tidigare kunskaper och erfarenheter. Det är därför viktigt att eleverna upplever personlig trygghet och meningsfullhet under studierna.

Den ständigt ökande kunskapsmängden kan leda till att faktakunskaper får så stor plats i utbildningen att andra lika viktiga delar försummas. Det är väsentligt att eleverna ges tid och möjlighet att bearbeta och analysera teorier, fakta, värderingar och attityder för att förstå sig själva och andra.

Samverkan

Vad som är användbar kunskap och hur de olika ämnena kan samverka blir centrala frågor i utbildningen mot bakgrund av denna grundsyn.

För att kunna uppnå det allmänna utbildningsmålet och för att eleverna skall se helheten i utbildningen bör stoff från flera olika ämnen organiseras i områden eller teman.

Dessa områden/teman kan till en början omfatta enbart något eller några ämnen men bör under utbildningens gång utvecklas till större områden/teman där samtliga ämnen ingår. Elevernas verklighet bör vara utgångspunkt vid val av områden/teman.

I en utbildning med varvad teori och praktik bör det vara möjligt för eleverna att tillsammans med lärarna formulera frågor, problem och problemområden, samt pröva om kunskapen är användbar.

Viktigt för undervisningen är att träna eleverna att se strukturer och sammanhang mellan praktiska och mera teoretiska delar i utbildningen. Undervisningen får dock inte stanna vid att enbart studera fakta och strukturera sammanhang. En viktig del utgör de värderingar och argument som växer fram under studierna. Eleverna måste förvärva insikt i hur fakta och strukturer återkopplas till värderingar. För att nå fram till en egen livshållning bör eleverna ges tillfälle att bearbeta och förankra värderingar. I ett mångkulturellt samhälle är det nödvändigt att eleverna lär sig förstå grunden för egna och andras värderingar. Utbildningen kan därmed främja inte bara elevernas intellektuella utveckling utan även deras emotionella utveckling. Denna bas ger nödvändig handlingskunskap för kommande yrkesverksamhet.

Varje skola bör göra en lokal studieplan för utbildningen. Denna studieplan skall utifrån de principer som anges i Lgy 70 allmän del, allmänna utbildningsmål, kursplaner och lokala förhållanden visa den enskilda skolans mål och ambitioner.

I den lokala studieplanen bör formuleras

konkreta etappmål,

hur samverkan mellan ämnen skall ske så att de olika ämnen stöder och motiverar varandra,

vilka områden/teman som skall studeras,

hur arbetsfördelning mellan olika lärare skall ske inom de områden som är gemensamma för flera ämnen,

hur elever med särskilt behov av stöd och stimulans speciellt skall uppmärksammas,

hur fördelningen mellan minst två av de tre ämnen Bild och form, Musik, och Pedagogiskt drama i åk 1 skall ske,

hur praktikperioderna skall förläggas och inom vilka områden praktiken skall bedrivas.

En ständigt återkommande, fortlöpande utvärdering/revidering av den lokala studieplanen och det gemensamma arbetet är en nödvändighet och bör bli en god grund för elevernas kommande yrkesverksamhet.

Undervisningsformer och arbetssätt

Elevernas yrkeskunnande och kommande handlingskunskap är inte enbart beroende av ämnesinnehåll utan också av arbetssättet i utbildningen.

Arbetssättet bör främja sådan inläring som påverkar elevernas kunskapsbild och verklighetsuppfattning och som ger bestående och användbara kunskaper. Arbetssättet skall likna det arbetssätt, som eleverna möter i den kommande yrkesverksamheten. Det bör därför präglas av lagarbete, grupporientering, temainriktning och vara undersökande, samt ge möjlighet till individuellt arbete. För att uppnå detta krävs en målinriktad medveten lärarroll.

Läraren bör förmedla en huvudinriktning och ge eleverna visst självbestämmande och förvänta sig medansvar. Vidare bör läraren stödja och stimulera eleverna att driva sina resonemang så långt som möjligt.

Detta arbetssätt tar tid och innebär att man kanske måste koncentrera sig på ett mindre omfång begrepp och principer i stället för en mängd detaljkunskaper.

Tvåårig vårdlinje, gren för omsorger om barn och ungdom

TIMPLAN

Ämne	Årskurs 1		Årskurs 2	
	vtr	utr	vtr	utr
Svenska	4	160	3	120
Samhällskunskap	3	120	3	120
Psykologi	1	40	2	80
Naturorientering ¹⁾	-	-	2	80
Barn- och ungdomskunskap	7- 9	280-360	7- 9	280-360
Praktik inom barn- och ungdomsverksamhet ²⁾	12-13	480-520	11-12	440-480
Vårdkunskap	2	80	2	80
Bild och form ¹⁾	} 3)	120	2	80
Musik ¹⁾				
Pedagogiskt drama ¹⁾				
Idrott	2	80	2	80
Tillvalsämne:	} 4)	≤ 3	≤ 3	≤ 120
Engelska				
B- eller C-språk				
Religionskunskap				
Bild eller musik Slöjd				
Summa	37	1 480	37	1 480

Utbildningen bör planeras så att undervisningen kan bedrivas i sammanhängande teori- och praktikperioder.

- 1) Betyg ges ej i ämnet.
- 2) Undervisningen i praktik bedrivs som inbyggd utbildning.
- 3) Veckotimmarna fördelas i åk 1 mellan minst två av de tre ämnena och i åk 2 mellan ämnena bild och form och musik
- 4) Inom ramen av 3 vtr i varje åk skall eleverna välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje

Delning av klass medges i följande ämnen om elevantalet är lägst 17:

Svenska	1 vte i åk 1
Barn- och ungdomskunskap	3 vtr i åk 1 2 vtr i åk 2
Bild och form	} 1 vte i åk 1
Musik	
Pedagogiskt drama	

KURSPLANER

SVENSKA

Mål och huvudmoment är gemensamma för samtliga tvååriga linjer i gymnasieskolan.

SAMHÄLLSKUNSKAP

Mål och huvudmoment är gemensamma med de tvååriga sociala och ekonomiska linjerna.

PSYKOLOGI

Mål och huvudmoment är desamma som gäller för de treåriga linjerna och vissa tvååriga linjer.

IDROTT

Mål och huvudmoment är gemensamma för samtliga linjer.

OBLIGATORISKT TILLVALSÄMNE

Mål och huvudmoment är gemensamma med de tvååriga sociala och ekonomiska linjerna.

NATURORIENTERING

MÅL

Genom undervisningen i naturorientering skall eleverna

förvärva en grundläggande ekologisk orientering och tränas i att ta tillvara och utveckla barns intresse för naturen så att deras känsla för ekologiska sammanhang fördjupas,

förvärva ökad kännedom om den mängd livsformer, som barn möter i sin vardags- och fritidsmiljö och få en saklig inställning till dessa livsformer samt

tränas i att handleda barn i enkla undersökningar, som lär dem se tekniska samband i sin vardagsmiljö.

Detta innebär att

eleverna genom ett undersökande arbetssätt med hjälp av enkla vardagsfynd når ett ekologiskt synsätt,

eleverna tränas i att tillsammans med barn och ungdom förnimma glädjen i att få vara i naturen och själva få upptäcka och undersöka.

HUVUDMOMENT

Energi och materia

Ekologi

Artkännedom

Exkursionsmetodik

Vardagsteknik

KOMMENTARER Naturorientering

Ämnets allmänna inriktning

Undervisningen i naturorientering ger grundkunskaper med inriktning mot omsorger om barn och ungdom.

I många sammanhang har påpekats hur viktigt det är att natur- och miljövård inte bara blir områden för specialister utan engagerar alla samhällsmedborgare.

I arbetet med barn och ungdom ingår att ta tillvara och utveckla barns och ungdomars intresse för naturen, dess lagar och samband samt att stimulera dem att känna ansvar för naturen. Eleverna bör kunna bidra till att barn och ungdom får grundläggande kunskaper om sambandet människa, natur, teknik, enkla matematiska begrepp samt om enkel vardagsteknik.

Ämnets innehåll - arbetssätt

Huvudmomentet Energi och materia bör vara så elementärt att eleverna kan omsätta detta i arbete bland barn och ungdom.

Den ekologiska orienteringen bör vara mycket övergripande. Ett laborativt arbetssätt används. Eleverna tränas i att använda mycket enkelt och okomplicerat material för att hjälpa barn att upptäcka t ex näringskedjor, uppbyggnad - nedbrytning och hur detta konkret angår oss alla.

I huvudmomentet Artkännedom är det viktigt att eleverna får arbeta konkret och undersökande. Undervisningen bör ge en så enkel överblick över djur och växter att eleverna kan hantera fälthandböcker avsedda för en naturintresserad allmänhet. Arternas ekologiska anknytning bör betonas. Eleverna bör också göras medvetna om vilken betydelse deras egna reaktioner inför levande varelser och processer i naturen har för barns möjligheter att grundlägga attityder och bygga upp erfarenheter och kunskaper. Här bör attityder och värderingar bearbetas.

Utevistelse och naturupplevelser med barn och ungdom bör vara ett naturligt inslag i arbetet. I samverkan med karaktärsämnen kan eleverna träna sig i hur de tillsammans med barn och ungdom leker sig in i naturen. De bör lära sig hur de med praktiska medel underlättar en vistelse i naturen. Dit hör t ex att lära sig vad de behöver ta med sig, hur man hämtar med sig fynd, hur man klär sig och hur man använder ett stormkök. Eleverna bör tränas i att förbereda och genomföra t ex en badutflykt och en snöutflykt utifrån målens aspekter. Viktigt är också att de lär sig vad den närmaste omgivningen kan ge.

Innehållet i huvudmomentet Vardagsteknik bör vara enkelt och konkret. Eleverna bör arbeta med metoder som visar hur man med enkla vardagsföremål ger barn och ungdom teknisk erfarenhet och väcker deras nyfikenhet. Genom att handleda barn i enkla undersökningar, som t ex förklarar varför det är bakpulver i sockerkakan eller varför luften stannar kvar i däck, kan eleverna bidra till barns och ungdomars trygghet i vardags-tillvaron.

Som framgår av kommentarerna i övrigt bör undervisningen präglas av ett nära samband mellan praktiskt arbete och teoretiska resonemang. Verksamheten kan därigenom bli i bästa mening experimenterande. Den bör också genomsyras av hänsyn till elevernas erfarenheter och av en dialog mellan lärare och elev.

Samverkan

De olika huvudmomenten skall samverka för att studierna skall bli meningsfulla. Samverkan bör också ske med övriga ämnen i utbildningen.

I ämnet naturorientering ges inte betyg. Däremot skall läraren bedöma om eleven deltagit i undervisningen i sådan omfattning att ämnet kan anses tillfredsställande inhämtat.

BARN- OCH UNGDOMSKUNSKAP

MÅL

Genom undervisningen i barn- och ungdomskunskap skall eleverna förvärva kunskaper om barns och ungdomars utveckling, behov och beteende,

förvärva kunskaper om synsätt, arbetssätt och innehåll i samhällets omsorger om barn och ungdom samt

lära sig hur de i praktiskt arbete omsätter begreppen omsorg, trygghet och ansvar.

Detta innebär att

eleverna bygger upp en helhetssyn på barns och ungdomars utveckling och livsvillkor utifrån huvudmomentens aspekter,

eleverna utvecklar förståelse för hur avvikelser från det normala utvecklingsmönstret uppstår och tar sig uttryck,

eleverna tillägnar sig respekt för barns och ungdomars behov, rätt och integritet,

eleverna arbetar med viktiga frågor som berör deras yrkesroll och rollen som medmänniska och därvid bearbetar egna värderingar för att nå fram till en aktiv handlingskunskap,

eleverna utvecklar sin förmåga till inlevelse, sin lyhördhet och fantasi.

HUVUDMOMENT

Barns och ungdomars utveckling, behov, beteenden och livsvillkor

Samhällets omsorger om barn och ungdom

Yrkesrollen i samspel med barn, ungdom och vuxna

Metoder i arbetet med barn och ungdom

Katastrofberedskap

KOMMENTARER Barn- och ungdomskunskap

Ämnets allmänna inriktning

Barn- och ungdomskunskap och praktik är utbildningens karaktärsämnen och omfattar halva utbildningstiden. Dessa båda ämnen bör i så stor utsträckning som möjligt samverka med varandra och med övriga ämnen. Att få känna glädjen i att umgås med barn och ungdom och att möta deras skiftande behov, tillvarata och stimulera deras nyfikenhet och vetgirighet bör vara ämnets kärna. En förutsättning för detta är att eleverna under utbildningen förvärvar sådana kunskaper och färdigheter att de får en helhetsbild av barns och ungdomars utveckling och förståelse för och inlevelse i deras upplevelsevärld och uppväxtsituation. Undervisningen grundas på utvecklingspsykologiska teorier satta i ett vidare samhällsligt perspektiv.

Denna kursplan i barn- och ungdomskunskap med ett fåtal huvudmoment anger endast i stora drag vad ämnet bör innehålla. Detta bl a för att betona helheten och undvika att ämnet splittras upp i en mängd detaljer.

Ämnets innehåll - arbetssätt

I huvudmomentet Barns och ungdomars utveckling, behov, beteenden och livsvillkor behandlas kunskaper om barns och ungdomars fysiska, psykiska och sociala utveckling, behov, beteenden och livsvillkor. Detta moment omfattar också hur avvikelser från det normala utvecklingsmönstret uppstår och tar sig uttryck.

Huvudmomentet Samhällets omsorger om barn och ungdom omfattar mål, innehåll och arbetssätt i förskola och fritidsverksamhet samt skolans mål och organisation. Det är av största vikt att eleverna tillägnar sig ett brett perspektiv på pedagogisk verksamhet för barn och ungdom. Denna verksamhet bör förutom att vara fostrande och utvecklande ge barn och ungdom god omsorg. Detta innebär att undervisningen bör betona moment som daglig omvårdnad, kostfrågor, barns behov av sömn, vila, utevistelse och aktivitet. I utvecklande pedagogisk verksamhet ingår att barn och ungdomar får sitt behov av kärlek, tröst, närhet och kroppslig omvårdnad tillfredsställt. Här bör särskilt betonas de speciella behov som finns hos barn och ungdomar, som på grund av olika handikapp, fysiska, psykiska eller sociala, är i behov av extra stöd.

Barns och ungdomars olika livsvillkor, t ex annan etnisk språklig, kulturell eller religiös bakgrund bör ingå som en viktig del i dessa moment.

Inom ramen för huvudmomenten Yrkesrollen i samspel med barn, ungdom och vuxna och Metoder i arbetet med barn och ungdom bör eleverna ges tid och möjlighet att förankra sina kunskaper och utveckla sin personlighet så att de känner trygghet och säkerhet i sin kommande yrkesroll. Detta kan ske om eleverna genom konkreta exempel och övningar i klassrumssituationen tränar hur de i praktiskt arbete kan använda sina faktakunskaper från såväl barn- och ungdomskunskap som övriga ämnen. Lika viktigt är att eleverna lär känna sig själva och blir medvetna om sin egen roll i förhållande till andra. Självpuppfattnings- och värderingsövningar bör på sikt leda fram till självkänedom och förståelse för hur aktiva egna och andras värderingar är.

För att kunna arbeta med attityder och värderingar krävs en trygg inlärningssituation och lärare, som uppmuntrar eleverna att se sig själva som unika individer med utvecklingsmöjligheter.

Socialstyrelsens huvudprinciper för omsorger om barn under beredskap och krig bör ligga till grund för innehållet i huvudmomentet Katastrofberedskap. Omsorgen om barn bör syfta till att skydda barn från onödigt traumatiserande upplevelser och hjälpa dem att komma till rätta med det kaos och de erfarenheter som ett katastrofläge kan innebära. För ytterligare kommentarer se Socialstyrelsen redovisar 1983:4 Omsorg om barn under beredskap och krig.

Samverkan

De olika huvudmomenten skall samverka så att eleverna ges möjlighet att bearbeta och analysera teorier, fakta och värderingar. Detta bör leda fram till att kunskapen blir levande och att eleverna kan arbeta vidare och fördjupa den och på sikt omsätta begreppen omsorg, kärlek, trygghet och ansvar.

PRAKTIK INOM BARN- OCH UNGDOMSVERKSAMHET

MÅL

Genom undervisningen i praktik skall eleverna med nära anknytning till övriga ämnen i utbildningen

förvärva sådana kunskaper och färdigheter att de utvecklar en yrkesroll för att kunna förverkliga samhällets mål för omsorger om barn och ungdom,

träna sig att omsätta begreppen omsorg, kärlek, trygghet och ansvar samt

få förståelse för de egna kunskapernas, attitydernas och värderingarnas betydelse i arbetet.

Detta innebär att

eleverna tränas att se barns och ungdomars behov och lär sig att i det dagliga arbetet möta dessa behov,

eleverna tränas att handleda barn och ungdom individuellt och i grupp,

eleverna genom att delta som aktiva medlemmar i arbetslaget tränar sig att planera, genomföra, utvärdera och utveckla verksamheten,

eleverna tränar sig att samarbeta med personal och föräldrar,

eleverna samverkar med olika samhällsinstitutioner och verksamheter för barn och ungdom,

eleverna får inblick i arbetsplatsens organisation inklusive arbetsmarknadsparternas verksamhet inom det kommande yrkesområdet.

HUVUDMOMENT

Barn- och ungdomsverksamhet

Yrkesrollen i samspel med barn, ungdom och vuxna

KOMMENTARER   Praktik inom barn- och ungdomsverksamhet

Praktik och barn- och ungdomskunskap är utbildningens karaktärsämnen och omfattar halva utbildningstiden. Praktiken innefattar verksamhet bland barn och ungdom och bedrivs som inbyggd utbildning. Lika viktigt som att den teoretiska utbildningen följs upp och kompletteras i praktiken är det att praktiken utnyttjas i övriga ämnen. Att få känna glädjen i att umgås med barn och ungdom och att få möta deras skiftande behov, tillvarata och stimulera deras nyfikenhet och vetgirighet bör vara ämnets kärna.

Utbildningen i praktik bör leda till att eleverna förvärvar handlingskunskap för att arbeta i olika verksamhetsformer, ensamma och i arbetslag och att de utvecklar förmågan till god kontakt med barn och ungdom. Eleverna behöver under praktiken en aktiv handledning och bör redan i början av praktikperioden få klart för sig vad praktiken kommer att innehålla.

Under praktiken bör målsättningen med arbetet diskuteras, både samhällets och den personliga så att eleven på sikt utvecklar säkerhet i yrkesrollen.

Eleverna måste bli medvetna om den vuxnes roll och att de själva kommer att fungera som vuxenförebilder. Genom att se andra vuxna och sig själva som förebilder, stimulansgivare, kunskapsförmedlare, trygghetspunkter och i samspelsmönster kan de utveckla en tro på sig själva som redskap i det kommande yrkesarbetet.

Omvårdnad och dagliga omsorger i samband med måltider, vila och utevistelse liksom lek och olika aktiviteter utgör en väsentlig del i praktiken. Det är viktigt att eleverna inser att rutinsituationerna är pedagogisk verksamhet. Exempelvis har förskolan en viktig uppgift i att grundlägga goda matvanor. Det är angeläget att eleverna kan följa upp sina teoretiska kunskaper genom att t ex planera måltider, eventuellt inhandla råvaror, laga mat, duka, äta och diska tillsammans med barnen.

Allt arbete med barn och ungdom kräver förberedelser, även fria aktiviteter. Därför är det nödvändigt att eleverna under praktiken får inblick och träning i vad sådan planering kräver, vilka frågor man måste ställa sig i förväg, vilka krav man kan komma att möta osv.

Metoder för och träning i hur man leder en barngrupp/ungdomsgrupp utgör en viktig del i utbildningen. Eleverna bör också tränas i att se och förstå att jämsides med behovet av gruppgemenskap finns behovet av att vara för sig själv och ha ro att bearbeta intryck och upplevelser.

Eleverna bör få möjlighet att leva sig in i och försöka möta och tillfredsställa de behov som barn och ungdomar har under sin utveckling. Det är mycket viktigt att eleverna under praktiken får möjlighet att följa och möta barn och ungdomar med särskilt behov av stöd, att de får möjlighet att se vilket stöd som behövs i varje enskilt fall.

Vidare bör eleverna tränas i att utveckla ett samarbete med föräldrar, att på sikt lära sig att ha en yrkesrelation, inte vänskapsrelation, som är fruktbar och som ges ett känslomässigt innehåll med tyngdpunkt på begreppen intresse, öppenhet och ömsesidighet.

För den kommande yrkesrollen är det väsentligt att eleverna får uppleva och delta i personalens samarbete och samspel. De bör också få inblick i hur samverkan med olika samhällsinstitutioner och verksamheter för barn och ungdom sker.

Val av praktikplatser görs utifrån lokala förhållanden, elevernas erfarenheter och behov och kan innebära praktik på specialinstitutioner.

En bilaga till elevens avgångsbetyg kan visa inom vilka områden eleven praktiserat.

VARDKUNSKAP

MAL

Genom undervisningen i vårdkunskap skall eleverna

förvärva kännedom om hur fysiska, psykiska och sociala faktorer kan påverka individens hälsotillstånd,

förvärva kännedom om betydelsen av förebyggande hälsovård och egenvård och tränas i att förmedla detta till barn och ungdomar samt

förvärva elementära kunskaper om människokroppens byggnad och funktion och förvärva förståelse för förändringar i samband med växande och utveckling samt vid sjukdom och olycksfall.

Detta innebär att

eleverna bygger upp en helhetssyn på begreppet hälsa,

eleverna genom att diskutera och studera sambandet mellan hälsa, miljö och levnadssätt blir medvetna om betydelsen av förebyggande hälsovård och egenvård,

eleverna arbetar med metoder som förhindrar smittspridning och tränar god arbetshygien,

eleverna utvecklar sin förmåga att känna igen och ge omvårdnad vid de vanligast förekommande sjukdomstillstånden hos barn och ungdomar.

HUVUDMOMENT

Människokroppens byggnad och funktion

Förebyggande hälsovård och egenvård

Hygien med mikrobiologi

Förebyggande av olycksfall och första hjälpen vid olycksfall

Omvårdnad av sjuka barn och handikappade barn och ungdomar

KOMMENTARER Vårdkunskap

Ämnets allmänna inriktning

Undervisningen i ämnet ger grundkunskaper med inriktning mot omsorger om barn och ungdom.

I arbetet med barn och ungdom ingår att ta tillvara, stimulera och utveckla barns och ungdomars egna möjligheter, men också att på olika sätt skydda barn från faktorer som kan påverka utveckling och hälsa ogynnsamt.

Ämnets innehåll

I huvudmomentet Människokroppens byggnad och funktion bör skillnaderna i den vuxnes och barnets organ och organsystem belysas. För att kunna tillgodose barns och ungdomars behov och för att stimulera deras utveckling, räcker det inte att bara känna till funktionen hos färdigutvecklade organ och organsystem.

Undervisningen bör även inriktas på de naturliga förändringar som sker under barns utveckling, så att eleverna tidigt lär sig uppmärksamma eventuella avvikelser.

Det är alltid ett stort antal människor som befinner sig i riskzonen mellan frisk och sjuk. Målet för den förebyggande vården, friskvården och egenvården är att så många människor som möjligt förblir friska. För att eleverna själva skall kunna inspirera barn och ungdom att sköta sin hälsa är det viktigt att undervisningen i vårdkunskap verkligen leder till ökad kunskap och medvetenhet om detta. Först då finns det möjlighet till den attitydförändring som behövs både för egenvård och för den dagliga samvaron med barn och ungdom.

Huvudmomentet Hygien med mikrobiologi omfattar personlig hygien, smittämnen, smittspridning, kroppens försvar mot infektion och omgivningshygien. Det finns många faktorer i vår omgivning som påverkar vår hälsa och en ökad miljömedvetenhet är därför av stort värde.

Omgivningshygien skall ge kunskaper om både arbetsplats-, lek- och utomhusmiljö.

Faktorer som berör människan och hennes arbete ingår även i ämnet idrott varför samverkan med detta ämne bör ske.

Eftersom barn i förskoleåldern oberoende av var och hur de tillbringar sin tid som regel drabbas av mer eller mindre lindriga infektionssjukdomar flera gånger per år är det

viktigt att personalen vet både hur smittspridning förhindras och hur man tar hand om barn med t ex övre luftvägsinfektion, mag-tarminfektion eller någon barnsjukdom.

Utvecklingen mot ökad integrering av handikappade i samhället har lett till att elever under sin kommande yrkesverksamhet får ge omvårdnad åt sjuka och handikappade barn och ungdomar. Eleverna bör därför ha kunskap om både vanligt förekommande sjukdomstillstånd och om olika handikapp och deras betydelse för individen. Handikapp behandlas också i ämnet barn- och ungdomskunskap.

Förebyggande åtgärder mot olycksfall är ett angeläget område. En miljö helt utan risker kan bli en miljö utan stimulans. I ämnena vårdkunskap och barn- och ungdomskunskap bör en diskussion föras om hur omfattande de förebyggande åtgärderna mot barnolycksfall skall vara. Eftersom olycksfall bland barn är vanligt förekommande är det särskilt viktigt att eleverna förutom teoretiska studier även praktiskt får träna sina kunskaper om omhändertagande vid olycksfall.

Samverkan

För att studierna skall bli meningsfulla är det viktigt att eleverna lär sig att se ett samband mellan de olika huvudmomenten. Integrering skall även ske med övriga ämnen i utbildningen.

Sammanfattning av ämnet kan ske med hjälp av fallbeskrivningar där eleverna får göra problemlösningar som diskuteras i klassen.

BILD OCH FORM

MAL

Genom undervisningen i ämnet bild och form skall eleverna förvärva

kunskaper och färdigheter i bildskapande i skilda material och tekniker,

kännedom om hur vi använder bildspråket och hur vi påverkas av bilder samt

förmåga att i sin yrkesverksamhet stimulera barn och ungdomar att göra, använda och tala om olika typer av bilder.

Detta innebär att

eleverna utvecklar sin personliga förmåga på bildområdet samt får insikt om barns och ungdomars behov av och förutsättningar för bildskapande verksamhet i olika åldrar,

eleverna i samband med praktiskt bildarbete och genom konkreta exempel lär känna hur företrädesvis barn och ungdom kan utnyttja bildens språk i olika syften och även hur de påverkas av andras bilder och av olika miljöer,

eleverna lär sig förstå både vad barns och ungdomars bildarbete betyder för deras personliga utveckling och hur viktigt det är att ge dem beredskap att möta det omfattande bildutbudet i vårt samhälle.

HUVUDMOMENT

Bildarbete i olika material och tekniker

Bilden som språk

Barns och ungdomars förhållande till och behov av bilder och bildskapande i olika åldrar

KOMMENTARER Bild och form

Ämnets allmänna inriktning

Ämnets namn är bild och form i likhet med motsvarande ämne i utbildningarna av bl a förskollärare och fritidspedagoger. I mål, huvudmoment och kommentarer används emellertid endast benämningen bild som innefattar alla typer av såväl två- som tredimensionella bilder.

Omsorg om barn och ungdom innebär bl a att ge dessa åldersgrupper möjlighet till bildskapande verksamhet. Denna är av stor betydelse för den personliga utvecklingen. I tidiga år bör även grunden läggas till en både öppen och medveten attityd till det rikt varierade utbudet av bilder i samhället.

Den kommande yrkesutövningen kräver därför att eleverna tränar sina färdigheter i praktiskt bildarbete, ökar sina kunskaper om bildspråkets olika möjligheter att påverka samt tillägnar sig förmåga och intresse för att förmedla dessa färdigheter och kunskaper.

Ämnets innehåll har uppdelats i tre huvudmoment. Detta betyder inte att momenten bör särskiljas i undervisningen. Tvärtom bör de samverka för att studierna skall bli meningsfulla.

Ämnets innehåll

Genom att själv bl a teckna, måla, klippa, klistra och trycka i olika material och tekniker förvärvar eleven en vana att uttrycka sig i bild. Härvid bör de olika materialens särart och uttrycksmöjligheter undersökas. I arbetet ingår också att lära sig sköta och förvara material och redskap. Uppgifter om var olika material finns att tillgå och om vilka risker som eventuellt finns vid handhavandet bör även ingå. Det är i samband med dessa övningar viktigt att ta ställning till vilka material och tekniker som är möjliga att använda på arbetsplatserna. Det är dock först efter viss praktisk erfarenhet av arbete med barn och ungdom som eleven kan bidra till diskussioner om sådana frågor. Samtal om barns egen uttrycksförmåga bör knytas till bildövningarna så ofta anledning ges.

Förutom tvådimensionella bildlaborationer skall tredimensionella bilder utföras med plastiska och byggbara material. Arbetet kan avse reliefer, friskulpturer och olika föremål av bruks- och prydnadstyp. Tillverkning av masker och dockor är exempel på arbetsuppgifter som kan ingå i samverkansprojekt av skilda slag. Bildarbete rörande miljöfrågor är särskilt lämpat för byggbara material. Sådant arbete kan exempelvis gälla modeller som visar planering av barnstugor eller lekplatser.

Enkla övningar med foto, film och video kan göras om tillfälle ges. I samband med dokumentation av miljöer, dockteaterföreställningar, barns och ungdomars aktiviteter och deras arbetsresultat är dessa bildtekniker mycket användbara. Försök att framställa korta animerade filmer kan utföras.

Under praktiken och senare i yrkeslivet behövs färdighet i att göra skyltar, plakat, smärre utställningar osv. I samband härmed krävs färdigheter i layoutskissering och textning av enkla bokstavsformer samt elementära kunskaper om principer för samverkan mellan bild och text och om hur en enkel utställning kan göras.

Övningar i att granska och värdera egna och andras bilder och samtal om bildens språk och dess skilda användningsmöjligheter bör vara naturliga inslag i det praktiska bildarbetet. Särskilt intresse bör ägnas åt barns egna bilder och de bilder som görs för barn, t ex illustrationer i barn- och ungdomsböcker, serietidningar samt film- och TV-program. Alla barn påverkas mer eller mindre av reklamens bilder. Därför bör denna bildkategori ägnas uppmärksamhet.

Undervisning om de olika utvecklingsfaserna i barns bildskapande bör bedrivas på grundval av erfarenheter från praktiken och studierna i barn- och ungdomskunskap.

Samverkan

Alla ämnen utnyttjar bilder i sin undervisning. Därför har ämnet bild och form särskilt stora förutsättningar att delta i samverkan över ämnesgränserna. Innehållet i många ämnen förutsätter t ex att bilder utnyttjas. Kunskaper och färdigheter i textning, layout och utställningsteknik är då till stor nytta.

Arbetssätt

Som framgår av kommentarerna i övrigt bör undervisningen präglas av ett nära samband mellan praktiskt arbete och teoretiska resonemang. Verksamheten kan därigenom bli i bästa mening experimenterande. Den bör också genomsyras av hänsyn till elevernas erfarenheter och av en dialog mellan lärare och elever.

Många bild- och miljöuppgifter löses bäst genom arbete i grupp. Så är också oftast fallet med olika samverkansprojekt.

När tillfälle ges bör elevernas bilder gemensamt diskuteras. Samtal bör föras om olika tillvägagångssätt och avsikter. Utvärderingarna bör även sätta arbetsresultaten i relation till möjligheterna att använda liknande innehåll och metoder i yrkesverksamheten.

All bedömning av elevernas bilder bör ske med varsamhet och inriktas på att stimulera dem till att själva föreslå förbättringar.

Det är önskvärt att även bilder gjorda av barn och ungdom lånas från arbetsplatserna för att visas och diskuteras i undervisningen.

Lärarens roll varierar. Han kan, förutom att informera, motivera och stimulera, fungera som diskussionsledare, rådgivare och även medarbetare i t ex elevernas grupp-arbeten.

MUSIK

MÅL

Genom undervisningen i musik skall eleverna

nå ökad medvetenhet om sina personliga uttrycksmöjligheter och i ljudskapande, musicerande och rörelse beredas tillfälle att utveckla dessa,

få tillfälle att öka sina färdigheter och uppleva musikalisk gemenskap genom aktivt utövande av musik,

få kunskap om musikens betydelse som medel för kommunikation, samverkan och personlig utveckling, med tonvikt lagd på barn och ungdom,

utveckla sin förmåga att stimulera barn och ungdomar, även barn med behov av särskilt stöd, att använda musik som kommunikations- och uttrycksmedel och få kunskap om repertoar och arbetssätt samt

orientera sig om samhällets insatser inom musikområdet.

HUVUDMOMENT

Skapande verksamhet
 vokalt, instrumentalt och i rörelse

Aterskapande verksamhet
 genom sång, instrumentalt musicerande, danser och lekar

Iakttagande verksamhet
 genom studium av
 musikens betydelse för personlighetsutvecklingen
 musikens roll i barns och ungdomars liv
 musikens betydelse för barn och ungdomar med behov av
 särskilt stöd
 tillvägagångssätt vid musikalisk verksamhet med barn
 och ungdomar
 musiken i samhället

KOMMENTARER Musik

Ämnets allmänna inriktning

Undervisningen i musik på vårdlinjen syftar till att främja elevernas musikaliska utveckling och förbereda dem för deras framtida verksamhet bland barn och ungdom.

För elevernas musikaliska utveckling gäller samma principer som för gymnasieskolans övriga musikundervisning och i denna fråga hänvisas därför till Läroplan för gymnasieskolan, supplementet Musik.

Den yrkesinriktade delen av undervisningen har som viktigaste moment

att ge kunskap om barns sätt att använda musik och ljud

att ge kännedom om tillgänglig repertoar och

att ge förslag på lämpliga arbetssätt för musikalisk verksamhet bland barn.

Eleverna bör få kännedom om grunddragen i barnets musikaliska utveckling, musikens och ljudets betydelse för barnets omvärldsuppfattning, barnets annorlunda sätt att använda ljud och ge uttryck för upplevelser i lallsånger och liknande. De måste även bli medvetna om att barnets musikaliska skapande är ett resultat av dess erfarenheter och upplevelser och att detta skapande kvalitativt sett har samma värde som den vuxnes skapande.

För elevernas praktikperioder, liksom för deras framtida yrkesutövning krävs en god repertoarkännedom. Visor, ramsor, fingerlekar, lekvisor och rörelselekar bör därför ingå och eleverna bör få så goda tillfällen till övning att de utan svårighet och på ett stimulerande sätt kan förebilda visor och rörelser.

Eleverna bör även få förslag på arbetssätt genom rikhaltiga övningar i att arrangera leksituationer där skilda musikaliska uttrycksmedel associativt gå in i varandra och där barnens spontanitet och möjligheter till egna initiativ bevaras. Musikaliskt arbete med barn kräver engagemang men också ett mått av självförtroende. Undervisningen måste därför utgå från att varje elev har ett mått av skapande förmåga och att målet är att frigöra och utveckla denna förmåga, så att eleverna vågar använda de olika musikaliska uttrycksmedlen i sitt framtida arbete.

Ämnets innehåll - arbetssätt

Den skapande verksamheten syftar till att vidareutveckla barnets spontana lust att i sång, ljud, tal och rörelse ge uttryck för upplevelser. Hos barnet är dessa olika uttryck ofta förenade med varandra till en enhet och eleverna måste därför lära sig att på samma sätt låta dessa uttryckssätt associativt gå in i eller stödja varandra för att spontaniteten och friheten inför musik inte skall gå förlorad.

Ritmiska lekar och rörelselekar måste också anpassas till barnets utvecklingsstadium och eleverna måste för att få rätt ambitionsnivå bli medvetna om att barnet inte som den vuxne känner behov av att synkronisera sångrytm och rörelserytm, utan lika gärna kan låta sång beledsagas av relativt fri rörelse.

Ljudskapande intar en framskjuten plats i barnets värld och förekommer ofta i form av ljudhärming vid lekar, men ofta också som oartikulerade tjut, fristående eller rytmiskt upprepade, som en nonverbal kommunikation eller som ett uttryck för positiv upplevelse. Av betydelse för den skapande verksamheten är även barnets spontana sångskapande, som ofta bygger på sånger och visor som barnet har hört, men visorna omformas som regel både ifråga om text och melodi.

För eleverna på vårdlinjen innebär detta att de måste observera och försöka återuppleva det fria samspel mellan olika sinnen och uttryckssätt som präglar barnets ljudupplevelser och öva sig i att tillrättalägga sitt eget arbete med barn så att känsligheten inför ljud, den positiva inställningen och den kroppsliga friheten inför musiken bevaras vid arbetet med att öva och utveckla behärskningen av den egna kroppens uttrycksmedel.

Den spontana sången som hos barn finns i form av lallsånger hos de minsta och som mera organiserade rop i sångform hos de äldre upplevs av många vuxna som besvärande. Eleverna måste därför övas så att de övervinner sin osäkerhet inför detta uttryckssätt och naturligt kan kommunicera med varandra och med barn i sångens form. Här kan man till en början begränsa tonomfånget som vid improvisationsövningar genom att endast använda barnramsans toner.

Eleverna måste även göras medvetna om att de själva som människor här utgör en viktig resurs i arbetet, och att deras egen fantasi, kreativitet och förmåga att entusiasmera har avgörande betydelse för resultatet av verksamheten. Skapande verksamhet är därför, såväl med tanke på elevernas egen utveckling, som med tanke på deras arbete bland barn ett av de viktigaste momenten i undervisningen. Utgångspunkt för övningar inriktade på barn kan vara leksituationer, dramatiseringar av sagor, visor och liknande. Det är väsentligt att eleverna genom eget arbete får erfarenheter att bygga på och att undervisningen ej stannar vid teoretiska genomgångar eller information om repertoar.

Sång bör inta en central plats i undervisningen. Särskild tonvikt bör läggas på avspändhet, diktion och föredrag och eleverna bör göras medvetna om att deras förebildande sång kan påverka sångsättet och deras föredrag sångglädjen hos de barn som de kommer att möta i sin yrkesverksamhet. Läraren måste vid valet av visor göra eleverna observanta på att många barn har ett begränsat tonomfång, liksom att många visor som vanligtvis kallas barnvisor mera är att se som visor för vuxna om barn och att textinnehållet i dessa fall ofta rimmar dåligt med barnets föreställningsvärld. Rent praktiska övningar i hur man lär in visor med barn som ej kan läsa bör även ingå i undervisningen.

En del elever har på grund av svagt utvecklat gehör svårigheter att åstadkomma god förebildande sång. Ett enkelt instrumentalt ackompanjemang kan för sådana elever vara till stor hjälp. För elever med någon kunskap i pianospel kan ett enkelt ackompanjemang med treklanger vara tillräckligt stöd. För andra kan enkelt bruksspel på gitarr ge en liknande effekt. Läraren bör tillsammans med eleverna diskutera möjligheterna att i undervisningen ge plats för sådana moment. Kunskaper i enkelt ostinatospel är en annan form som bör ingå i undervisningen. I arbetet bör ingå metodiska anvisningar liksom förslag på lämplig repertoar.

Rytminstrumenten har stor betydelse vid arbete med barn. Att spela rytmorkester i mera traditionell betydelse måste i de flesta fall anses mindre meningsfullt då det gäller förskolebarn. Om man släpper kravet på samtidighet och precision kan rytminstrumenten få en vidsträckt användning. De kan utnyttjas för ljudillustrationer i sagor och berättelser, i ljudlekar där man övar förmågan att skilja mellan olika ljudkvaliteter, och t ex motsatspar som snabb-långsam, tung-lätt etc. Utgångspunkt måste vara händelser eller företeelser som anknyter till barnets föreställningsvärld.

Under sin utbildningstid måste eleverna få en repertoar av lekvisor och rörelselekar som de kan använda under praktikperioderna och i sin framtida yrkesverksamhet. Lika viktigt är att eleverna får öva sig i att skapa nya lekvisor och rörelselekar med utgångspunkt från inlärd visor. Sådana övningar kan lätt organiseras i grupparbetets form där eleverna kan få till uppgift att inte bara skapa leken utan kanske även sagor och dramatiseringar och därvid få öva sig i att låta de olika aktiviteterna associativt gå in i varandra. På samma sätt kan man skapa nya danser. Eleverna bör redan för sin egen utbildning i rytmisk rörelse få lära sig ett antal danser från Sverige och andra länder. Förutom den övning av takt- och rytmkänsla som dans ger eleverna, kan de också få förslag på enkla steg och turer som kan användas vid skapandet av nya danser.

Utöver dans och rörelse bör även övningar och lekar för att stimulera känslan för takt och rytm ingå i undervisningen. Sådana lekar bör vara utformade så att eleverna lätt kan transformera om dem till det åldersstadium på vilket de själva skall vara verksamma och läraren bör även påminna eleverna om betydelsen av god förebildande rörelse.

Bedömning

Vid bedömningen av elevernas arbete bör läraren förutom de rent musikaliska färdigheterna, elevernas förmåga att ta ansvar inför en arbetsuppgift, förmågan att samarbeta och ta initiativ även beakta att undervisningen är yrkesinriktad och att i denna del ingår en rad moment av betydelse för den framtida yrkesrollen och som härigenom har betydelse vid bedömningen. Läraren bör redan på ett tidigt stadium av undervisningen informera eleverna om detta förhållande och tillsammans med dem diskutera hur de olika momenten skall värderas i förhållande till varandra.

PEDAGOGISKT DRAMA

MÅL

Eleverna skall genom undervisningen i pedagogiskt drama

få möjlighet att uppleva såväl egna som andras dramatiska uttrycksmedel,

utveckla förståelse för de dramatiska uttrycksmedlens betydelse för personlighetsutvecklingen,

utveckla förståelse för barns och ungdomars behov och möjligheter att ta dramatiska uttrycksmedel i anspråk för personlighetsutvecklande processer,

på sikt kunna utveckla och utnyttja egna erfarenheter av de dramatiska uttrycksmedlens funktioner i samspel med barn, ungdomar och vuxna samt

utveckla förmågan att stimulera barn och ungdomar att använda dramat som medel för kommunikation.

HUVUDMOMENT

Dramatiska uttrycksmedel

Kontakt och tillit - upplevelse och inlevelse

Improvisationer och rollspel

Dramaformer i omsorger om barn och ungdom

KOMMENTARER Pedagogiskt drama

Ämnets allmänna inriktning

Pedagogiskt drama är ett personlighetsutvecklande och skapande ämne där eleverna skall få möjligheter att träna sin förmåga att uttrycka känslor, att stärka sin jagkänsla och att stärka den egna identiteten. De skall också på sikt kunna omsätta denna arbetsform i sin kommande yrkesverksamhet. Det är en fördel om ämnet koncentrerats i början av utbildningen.

Ämnets innehåll - arbetssätt

Både individens utveckling och gruppens utveckling bör betonas i ämnet. Detta innebär att ibland den enskilde gruppledaren är i fokus, ibland gruppen. Alla klasser och grupper är olika, det är därför viktigt att läraren planerar speciellt för varje grupp. Elevernas ålder, livssituation och önskemål bör vara vägledande för planeringen.

Eleverna bör få öva och experimentera med att uttrycka sig själva och upptäcka hur andra reagerar på detta, de bör träna sin förmåga till avspänning och koncentration, liksom förmågan att se skillnad mellan avspänning och avslappning.

I gruppdynamiska övningar/lekar får eleverna möjligheter att bli iaktta sin egen och andras roller och hur ledarskapet fungerar i en grupp. I olika sinnesövningar betonas och stärks tilliten till egna upplevelser och associationer. Undervisningen bör också främja elevernas fantasi och skapande aktivitet. Rollspel bör utnyttjas bl a som ett led att försöka formulera upplevelser och erfarenheter.

Eleverna bör tränas i att se hur de kan använda sina kunskaper och erfarenheter i ämnet i sin kommande yrkesutövning, hur man t ex i en barngrupp kan använda pedagogiskt drama för konfliktlösning.

Samverkan

Pedagogiskt drama som metod bör genomsyra hela utbildningen, eleverna kan i praktiska övningar omsätta kunskaper från övriga ämnen. Att uppleva i stället för att intellektualisera bör bli ledande i undervisningen och medföra att eleverna tillägnar sig kunskaper för hur de i övriga ämnen, med dramatiska uttrycksmedel, kan ta olika moment.

Läroplan för gymnasieskolan

Lgy⁷⁰

Supplement 131